

Waar slaat het allemaal op? Literatuur en de zin van het leven

"Waar slaat het allemaal op?" – dat verzucht Onno Quist in *De ontdekking van de hemel* (1992) nadat hij zo ongeveer met ieder denkbaar leed is geslagen. Zijn jonge echtgenote valt na een ongeluk in coma en zal daaruit niet meer ontwaken, intriges maken een einde aan een veelbelovende politieke carrière, zijn wetenschappelijke reputatie sneuvelt als blijkt dat hij zich op valse aannames had beroepen, zijn nieuwe vriendin wordt door een junk vermoord en dan, klap op de vuurpijl, wordt ook nog eens duidelijk dat niet hijzelf de vader is van zijn enige zoon, maar zijn beste vriend. "Waar slaat het allemaal op?" Tegen deze achtergrond kun je de verzuchting die Harry Mulisch Onno in de mond legt wel begrijpen.

Vermoedelijk hebben we allemaal wel eens nagedacht over een achterliggende zin, een structuur of concept dat ons leven betekenis geeft. Want net als Onno krijgen we allemaal te maken met tegenslag en ellende, dat is nu eenmaal eigen aan de *condition humaine*. Is er dus zoiets als de zin van het leven, een "meaning of life"?

Het is een vraag waarover zich talloos veel filosofen en theologen hebben gebogen. In deze voordracht wil ik het oor nu eens niet bij hen te luisteren leggen, maar de blik op de literatuur richten. Wat hebben ons fictionele personages te vertellen? Hebben zij misschien een oplossing voor de grote vragen van het leven? Achthonderd jaar Nederlandse literatuur zal daarbij de revue passeren. Exemplarisch, uiteraard, maar ondubbelzinnig zal blijken dat de vraag naar onderliggende structuren en zingevende concepten in feite van alle tijden is.

Jan Konst (<https://jankonst.com/>) is literatuurwetenschapper en auteur. Hij groeide op in Utrechtse provincieplaats Baarn en studeerde aan de Universiteit Utrecht Nederlandse taal- en letterkunde. Sinds het midden van de jaren negentig woont hij in Berlijn, waar hij als hoogleraar verbonden is aan de Freie Universität. Daar doceert hij Nederlandse literatuur en is hij een van de coördinatoren van de Master-opleiding "Angewandte Literaturwissenschaft | Gegenwartsliteratur". Jan Konst is auteur van een groot aantal boeken, niet alleen voor een academisch publiek van vakgenoten, maar ook voor het bredere publiek buiten de muren van de universiteit. Hij schreef over de Nederlandse literatuur van de late zestiende eeuw tot de vroege eenentwintigste eeuw, over de literaire beeldvorming van Berlijn en over de geschiedenis van Duitsland. Sinds 2018 publiceert hij bij Uitgeverij Balans in Amsterdam, waar inmiddels drie boeken van zijn hand zijn verschenen. „De Wintertuin” – over zijn Duitse schoonfamilie. “Na de revolutie” – over zijn eigen jeugd en hoe het was in de jaren zeventig op te groeien. En – recentelijk verschenen – „Papieren Vrienden. Een literaire zoektocht naar de zin van het leven.“